

FORORD

Trender i idrettspsykologisk forskning i Skandinavia

Tommy Haugen & Rune Høigaard
Redaktører

Universitetet i Agder, Fakultet for helse- og idrettsvitenskap

Om denne antologien

Utgangspunktet for denne antologien var først og fremst et ønske om å illustrere dybden og mangfoldet i den idrettspsykologiske forskningen som gjøres av skandinaviske forskere. Idrett og fysisk aktivitet har en sentral plass i de skandinaviske landene, og vi har en lang og suksessrik historie av toppidrettsresultater, men også i forbindelse med barne- og ungdomsidrett, hvor man i stor grad fokuserer på aktivitet og bevegelsesglede. Både høyskoler og universiteter i de skandinaviske landene har vært sentrale kunnskapsutviklere innenfor idrettsvitenskap i over femti år. Dette gjelder også for faget idrettspsykologi. Selv om de ulike idrettspsykologiske fagmiljøene kanskje ikke er store sett i forhold til internasjonale aktører, er det høy kvalitet på den forskningen som gjøres, og det publiseres hyppig i anerkjente internasjonale tidsskrifter.

Vår grunnleggende idé med denne antologien er å formidle noe av den idrettspsykologiske forskningen som gjøres i Skandinavia, og samtidig gjøre det på et nordisk språk. Gjennom det skandinaviske dialektkontinuumet vil tekster på de tre språkene være gjensidig forståelige, og med det ha en teoretisk leserkrets på rundt 20 millioner mennesker. Ved å publisere forskningsbidragene i samlet form gjennom en Open Access-antologi vil forskningen bli mer tilgjengelig for andre fagfeller samt være til hjelp for idrettspsykologiske rådgivere og fagpersoner.

I forbindelse med planleggingen av en skandinavisk idrettspsykologisk antologi utfordret og inviterte vi sentrale og produktive forskere

fra Sverige, Danmark og Norge til å bidra med originalt empirisk materiale. Det ble ikke lagt føringer for tematisk innhold eller spesielle metodiske tilnærminger. Den enkelte forsker eller forskergruppe kunne – innenfor rammen av forskningsfeltet idrettspsykologi – fritt utforme sitt vitenskapelige bidrag. Gjennom en omfattende fagfelleevaluering ble til slutt tolv bidrag akseptert. Både tematisk innhold og forskningsmessige design og metoder har stor variasjon og gjenspeiler nok også den aktuelle idrettspsykologiske forskningen i Skandinavia: stor variasjon og bredde. Vi vil imidlertid presisere at antologien ikke fanger opp hele dette omfattende forskningsfeltet, men viser noen områder og trender som sentrale aktører er opptatt av. At hovedvekten av bidragene er fra norske forskere, er mer tilfeldig og reflekterer heller ikke noe styrkeforhold knyttet til idrettspsykologisk forskning. De ulike bidragene presenteres som selvstendige arbeid i artikkelform, og det er ikke gjort noe forsøk på tematisk organisering.

I *kapittel én* bidrar Urban Johnson og Andreas Ivarsson fra Högskolan i Halmstad med en artikkel hvor de undersøker om stressymptomer og samtaleklime (trener–utøver) er relatert til risiko for alvorlig idrettsskade blant unge mannlige akademifotballspillere. Studien finner en relasjon mellom opplevd kvalitet i kommunikasjonen med fotballtreneren og skaderisiko. Forfatterne diskuterer praktiske implikasjoner og peker på veien videre for fremtidig forskning.

Kapittel to er et bidrag fra Syddansk Universitet i Odense, hvor Kristoffer Henriksen, Astrid Becker-Larsen og Carsten Hvid Larsen sporer stress og restitusjon over tid i det danske U-20-landslaget i ishockey, gjennom treningsopphold og påfølgende VM. Forfatterne undersøker kilder til stress og restitusjon og samler empiri gjennom survey, intervjuer og dagbøker. Artikkelen presenterer og diskuterer organisatoriske, sosiale, personlige og sportslige kilder til optimal stress- og restitusjonsbalanse.

Et arbeid med forfattere fra Norges idrettshøgskole, Universitetet i Agder og Universitetet i Bergen utgjør *kapittel tre*, hvor Yngvar Ommundsen, Bård Erlend Solstad, Rune Høigaard og Bente Wold validerer en norsk versjon av Coaching Efficacy Scale. Forfatterne konkluderer med at skalaen er velegnet til undersøkelse av treneres

mestringstro i barne- og ungdomsidrett, og etterlyser ytterligere validering før bruk i intervensjonsstudier.

Videre, i *kapittel fire*, undersøker Jørgen Holmemo og Frank Eirik Abrahamsen fra Norges idrettshøgskole bruk av orkestrering og mikropolitisk kompetanse i fotballtreneres interaksjon med sine overordnede og assistenter. Tre erfarne topptrenere intervjues, og funnene indikerer at ferdigheter innen orkestrering og mikropolitikk synes å være viktig i trenergjerningen. Forfatterne presenterer implikasjoner for trenere og trenerutdannere, og de foreslår retninger for fremtidig forskning på feltet.

Kapittel fem er bidrag nummer to fra miljøet ved Syddansk Universitet i Odense, hvor Carsten Hvid Larsen, Louise Kamuk Storm og Kristoffer Henriksen presenterer en holistisk økologisk case-studie av det nasjonale treningssenteret for badminton. Studiens funn støtter tidligere forskning på feltet, samtidig som det bidrar med ny kunnskap gjennom et unikt innblikk i miljøets betydning for eliteutøveres utvikling.

Kapittel seks fra Knud Ryom og Reinhard Stelter fra henholdsvis Aarhus Universitet og Københavns Universitet presenterer og diskuterer bruken av såkalt community-psykologisk tilnærming når en jobber med idrettspsykologi i sosialt utsatte bydeler. Arbeidet gir innblikk i utradisjonell forskningsmetodikk og diskuterer betydningen av en tydeligere økologisk tenkning og vektlegging av sosial kontekst innenfor rammene av idrettspsykologi.

Michael Reinboth fra Universitetet i Sørøst-Norge bidrar sammen med Tommy Haugen, Sondre R. Solheim og Rune Høigaard fra Universitetet i Agder med *kapittel syv*. Artikkelen er en kvasieksperimentell studie som kartlegger og sammenligner elite- og klubbutøveres bruk av selvsnakk i løpet av en triatlonkonkurranse. Studien presenterer utøveres selvsnakk underveis i selve konkurransen, og diskuterer både styrker og svakheter knyttet til design og funn.

Kapittel åtte er et bidrag fra Rune Giske (Universitetet i Stavanger), Harald Sylfest Gaard (Universitetet i Agder) og Joar Gjerde (Universitetet i Stavanger), hvor forfatterne undersøker elitespilleres opplevelse av medspillerkunnskap i fotball og håndball. Analyser av kvalitative intervjuer understøtter betydningen av medspillerkunnskap på elitenivå, og

at trenere og spillere bør ha en tydelig strategi for hvordan denne kunnskapen kan fremmes.

I *kapittel ni* undersøker Anders Meland (Flymedisinsk institutt), Per-Mathias Høgmo (Universitetet i Tromsø), Kazuma Ishimatsu (Jikei Institute, Osaka), Anthony Wagstaff (Flymedisinsk institutt) og Anne Marte Pensgaard (Norges idrettshøgskole) sammenhengen mellom mindfulness og eksekutiv funksjon hos profesjonelle fotballspillere. Studien indikerer at de ulike mindfulness-fasettene er ulikt assosiert med eksekutiv funksjon, og forfatterne peker på at fremtidige studier må søke å maksimere fordelene og minimere ulempene ved mindfulness-intervensjoner.

Kapittel ti er et bidrag fra Bjørn Tore Johansen og Martin K. Erikstad fra Universitetet i Agder. Gjennom videoanalyse undersøker forfatterne hva som karakteriserer straffesparksituasjoner i norsk toppfotball hvor et ekspertpanel har vurdert dommeravgjørelsen som gal. Studien gir et innblikk i kompleksiteten rundt dommergjerningen og dommerens avgjørelser på elitenivå. Studiens funn blir diskutert i lys av teori om håndtering av feil og sosialt press.

Kapittel elleve er skrevet av Tommy Haugen, Kjetil M.U. Salvesen og Rune Høigaard fra Universitetet i Agder og tar for seg grunnleggende prinsipper ved test-retest-reliabilitet, samtidig som det gjennomføres en reliabilitetstest av en protokoll for maksimal innsats på sykkelrulle. Protokollen viser tilfredsstillende test-retest-reliabilitet, og den aktuelle protokollen brukes i et eksperiment presentert i *kapittel tolv* fra de samme forfatterne. Eksperimentet undersøker effekten av positiv og negativ feedback på kollektiv mestringstro og sosial loffing i en lagkonkurranse. Studien viser til effekt på kollektiv mestringstro, men ingen tegn til effekt på graden av sosial loffing.

Et kjerneelement i kunnskapsutvikling er åpen dialog og tett samarbeid. Vi utfordrer fagfeller, og oss selv, til å bygge videre på et solid fundament og videreutvikle den idrettspsykologiske forskningen i Skandinavia, blant annet ved å knytte enda tettere bånd på tvers av landegrensene og institusjoner. Til slutt ønsker vi å takke alle bidragsytere for deres vilje til å delta i arbeidet med antologien, og gjennom deres innsats håper vi å kunne presentere varierte stemmer og perspektiver

innen idrettspsykologisk forskning i Skandinavia. En stor takk rettes også til de mange anonyme fagfellene som har vurdert bidragene gjennom flere runder.

God lesning!

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Tommy Haugen'.

Tommy Haugen

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Rune Høigaard'.

Rune Høigaard